

MESNEVÎ
MEVLÂNÂ

II

HECF

Hicabi Kırlangıç: 1966 Amasya doğumludur. İlk ve orta öğrenimini Amasya'da tamamladı ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Fars dili ve edebiyatı alanında öğrenim gördü. Mevlâna Araştırmaları Derneğinin kurucularından ve yönetim kurulu üyelerinden olan Kırlangıç, aynı zamanda iki dönem (2006-2008 ve 2014-2016) Türkiye Yazarlar Birliği genel başkanlığı görevini üstlendi. Halen Ankara Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Şiir çalışmalarını çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlayan Kırlangıç'ın İran edebiyatı alanında yayımlanmış telif ve tercüme kitap ve makaleleri vardır.

Bazı kitapları:

Hayret Makamında (şiir)

Düşte Yürüyen Derviş (şiir)

Üç Defter (şiir)

Yedi Meclis-Mecâlis-i Seb'a (Mevlânâ'dan çeviri)

Mesnevi (Mevlâna'dan çeviri - Derya Örs ile birlikte)

Bostan (Şirazlı Sa'dî'den çeviri)

Gülistan (Şirazlı Sa'dî'den çeviri)

Hâfız Divanı (Şirazlı Hâfız'dan çeviri)

Meşrutiyetten Cumhuriyete İran Şiiri (Antoloji) (Hece Yayınları, 2014)

İdris-i Bidlîsi Selim Şab-Nâme (Tarih) (Hece Yayınları, 2016)

MESNEVÎ

BİRİNCİ DEFTER

MEVLÂNÂ

Hazırlayan
Hicabi Kırlangıç

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 419

Şiir

Birinci Basım: Ocak 2017

©Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: SARAUSTA

www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Baskı: Gıpta

T: (0.312) 645 19 00

ISBN: 978-605-9556-18-7

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.

Konur Sokak Nu: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara

T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14

e-posta: hece@hece.com.tr

www.hece.com.tr

SUNUŞ

Miras aldığımız tarih-coğrafyanın ürünlerinden olan Mesnevi, Farsça söylenip yazılmış olmakla birlikte en büyük ilgiyi kendi doğum yerinde, yani Türkçe coğrafyasında görmüş, anlama çabalarının en derinliklisine burada muhatap olmuştur. Şimdi birer başvuru kaynağı olan şerhler bunun en belirgin göstergesidir. Eski nesil okuyazarlar içinde Mesnevi'yi aslından okuyanlar az değildi, ne ki zaman ve şartlar değıştikçe bu durum değışmiş, Mesnevi'nin diline vâkıf olanlar azalmıştır. Mesnevi'yi aslından okuma imkânları azaldıkça çeviriler devreye girmeye başlamış, bir şekilde Mesnevi ile yolları kesişenler ve onun diliyle ünsiyete kavuşanlar, bu ünsiyeti çevrelerine de yansıtma çabasıyla tercüme yapmaya yönelmişlerdir. Bu tercümelere uzun uzadıya söz etmeyeceğim. Her biri önemli hizmetlerden sayılması gereken tercüme çabalarıdır bunlar.

Her yeni tercüme bu kıymetli hazineye yeni bir kapı açar. Bu nedenle, bunca Mesnevi tercümesi varken niçin yeni bir tercüme, diye sormak yersizdir. Daha önce kardeşim ve meslektaşım Derya Örs ile birlikte mensur bir tercüme imza atmış ve orada Mesnevi'yi günümüz okuyucusuna, özellikle genç kuşağa sunma çabası içinde olduğumuzu belirtmiştik. Bu tercümeden sonra da bazı tercüme yayımlandı. Bu çabaların hepsi değerli çabalardır. Bütün bu konular bir yana, bende Mesnevi'yi manzum olarak, şiirselliğini de yansıtarak tercüme etme arzusu hep üstü örtülü olarak yaşıyordu. Sonunda Hece'nin Mesnevi tercümesinin yenilenmesi konusundaki ısrarı ve teşviki bu arzuyu açığa vurmama yardım etti. Daha önce de manzum tercüme yapıldı Mesnevi'den. Onlar kütüphanelerimizi süslüyor. Burada bu değerli eserleri irdelemek münasebetli bir iş olmayacaktır. Maksat yeni sunulan tercüme hakkında okuyucuya bilgi sunmaktır.

Okuyucuya sunulan bu tercüme, hece vezninin imkânlarından yararlanılarak hazırlanmış bir çalışmadır. Mesnevi'nin asıl metninin vezni ne en yakın sayılabilecek bir hece ölçüsüyle, on bir heceyle yapılmıştır. Mevlâna'nın şiire ve vezne bakışından da ilham alarak, eserin kelimelerine, söyleyişine ve mesajına sadık kalmayı vezni gözetmekten daha önemli görerek, vezne sıkı sıkıya uyma çabası sergilenmedi. Bu nedenle de zaman zaman on bir hece ölçüsünden taşmalar meydana geldi. Bunun en önemli nedeni metinden sapmamak için gösterilen çabadır. Çünkü metinde geçen ifade ve söyleyişlerin aslına uygun olarak yansıtılmasına çalışıldı. Bu itibarla bu tercümenin olabildiğince aslına sadık bir tercüme diye nitelenmesi yanlış olmaz.

Mesnevi'nin aslında bazı Arapça ibare, ayet ve hadisler yer almakta olup bu kısımlar tercümede italik olarak verildi. Ayetlerin Kur'an-ı Kerim'deki yerleri dipnotlarla gösterildi, metinde nakledilen hadisler dipnotlarda belirtildi. Açıklanmasında yarar olacağı düşünülen bazı hususlar hakkında da kısa notlar yazıldı. Manzum bir tercümede uzun uzadıya açıklamaların sıkıcı olacağı göz önünde bulundurularak ayrıntılı açıklamalardan kaçınıldı. Nasıl Mesnevi'nin aslını okurken bazı noktalar anlam katmanlarının çokluğu veya ifadedeki icaz nedeniyle anlaşılma güçlüğüne yol açıyorsa tercümede de aslına uygun olarak buna benzer güçlüklerin olması kaçınılmazdır. Mesnevi'nin asıl diline vâkîf olan atalarımızın şerhler yazma ihtiyacı duymuş olmaları da bundandır. Bu nedenle bu tercümeyi okurken de nitelikli sözlüklerden yararlanılması yararlı olacaktır.

Sonuç olarak okuyucunun okumaktan yararlar elde edeceği bir çalışma sunmak amaçlandı. Umarım başarılıdır. Rabbim başarıya ulaştırsın.

Hicabi Kırlangıç
Ankara, Kasım 2016

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Bu, Mesnevi kitabıdır; erişme ve yakîn sırlarını açmada dinin asıllarının asıllarının asıllarıdır. O, Allah'ın en büyük fihkî, Allah'ın en aydınlık yolu, Allah'ın en açık delilidir. Işığının örneği, içinde kandil bulunan bir kandilliğe benzer¹. Sabahın aydınlığından daha parlak bir parlayışla ışıldar. O, pınarları ve dalları bulunan gönül cennetleridir. Orada, bu yolun oğullarınca Selsebil adı verilen bir pınar vardır. Makam ve keramet sahiplerinin katında en hayırlı makam, en güzel dinlenme yeridir². İyiler, orada yerler; iççerler. Hür kişiler, orada feraha erer; eğlenirler. O, sabredenlere Mısır'daki Nil gibi içecek; Firavun soyuna ve kâfirlere ise mahrumiyettir. Nitekim yüce Allah şöyle buyurur: "Onunla çoğunu saptırır, çoğunu doğruya ulaştırır³." O; gönüllere şifa verici, hüznüleri gidericidir; Kur'an'ı açıklayıcı, rızıkları bollaştıracıdır, ahlâkî güzelleştiricidir. Değerli ve kerem sahibi yazıcıların elleriyle yazılmıştır⁴. Onlar, temiz kişilerden başkasının ona dokunmasını engellerler⁵. Âlemlerin Rabb'inden indirilmiştir⁶. Ona bâtıl, önünden de ardından da yaklaşı-

¹ Nûr (24), 35.

² Furkân (25), 24.

³ Bakara (2), 26.

⁴ Abese (80), 15-16.

⁵ Vâkıa (56), 79.

⁶ Vâkıa (56), 80.

maz⁷. Onu, Allah gözetip korur. O, en hayırlı koruyucudur, merhametlilerin en merhametlisidir⁸. Onun, Allah'ın verdiği başka lakapları da vardır. Biz, bu azla kısa tuttuk. Az çoğa delalet eder; bir yudum su, göle delalet eder; bir avuç tahıl, büyük bir harmana delalet eder.

Yüce Allah'ın rahmetine muhtaç, zayıf kul Hüseyin oğlu Muhammed oğlu Belhli Muhammed der ki; eşsiz ve nadir şeyleri, parlak sözleri, delil incilerini, zahitlerin yolunu, kulların bahçesini içeren; yapıları az, manaları çok olan Mesnevi manzumesini, Allah kabul etsin; efendimin, dayanağımın, güvencimin, bedenimde ruhuma mekân kesilenin, bugünümün ve yarınımın azığının dileğiyle uzatmaya çalıştım. O; şeyh, âriflerin başbuğu, hidayet ve kesin bilgi imamı, halkın yardımcısı, gönüllerin ve akılların emini, halk içinde Allah'ın emaneti, insanlar arasında O'nun seçtiği, Peygamber'ine salık verdiği, tertemiz kişiler arasında gizlediği, arş hazinelerinin anahtarı, yeryüzü definelerinin emini, erdemler babası, Ahi Türkoğlu diye tanınan din ve Hak Hüsâm'ı, Hasan oğlu Muhammed oğlu Hasan, vaktin Bâyezid'i, zamanın Cüneyd'i, Sıddık oğlu Sıddık oğlu Sıddıktır. -Allah ondan ve onlardan razı olsun- Aslen Urmiyeli olup "*Kürt yattım, Arap kalktım*" diyen muhterem şeyhin soyundandır. -Allah onun ve haleflerinin ruhlarını kutlasın- Ne güzel selef, ne güzel halef! Güneşin bile kaftanını üstüne attığı bir soyu var. Yıldızların üzerlerine ışık saçtığı bir aslı var. Onların tapısı, ulu kişilerin oğullarının yöneldiği ikbal kıblesi olsun; ikbal dileyenlerin tavaf ettiği emeller Kâbe'si olsun. Yıldız doğduğu, güneş ışık saçtığı sürece; görüş sahipleri, rabbanîler, ruhaniler, semaviler, nuraniler, zahirde susan, gaypta hazır bulunan, eski elbiseler içinde sultan olanlar; kabilelerin önde gelenleri, erdem sahipleri, kılavuzluk ışıkları oraya tutunsunlar. Âmin ey âlemlerin Rab'bi!

Bu reddedilmez bir duadır, çünkü bütün halk sınıflarını kuşatır.

Bir olan Allah'a hamd olsun; Allah'ın salâtı efendimiz Muhammed'e, ailesine ve soyuna olsun. Allah bize yeter. O, ne güzel vekildir.

⁷ Fussilet, (41), 42.

⁸ Yûsuf (12), 64.

Dinle; bu ney nasıl şikâyet eder
Ayrılıkları anlatıp şöyle der:

Beni sazlıktan kestiler keseli
Feryadımdan erkek, kadın inledi

Firaktan lime lime yürek olsa
Ben, özlem derdini anlatsam ona

Kendi aslından uzak kalanlar
Yeniden vuslat zamanını arar

Ben inleyip durdum her cemiyette
Eş oldum kötülere, iyilere

Herkes kendi zannınca yâr oldu bana
Hiç bakmadı içimdeki sırlara

Sırrım, inlememden değil uzakta
Fakat o nur, yoktur gözde kulakta

Gizli değildir ten cana, can tene
Fakat hiç izin yok canı görmeye

Yel değildir, ateştir bu ney sesi
Yok olsun, taşımayan bu ateşi

[10] Aşkın ateşidir bu neye düşen
Aşkın coşkusudur bu meye düşen

Ney, dostudur yârdan ayrı düşenin
Perdemizi yırtar perdesi neyin

Kim görmüş ney gibi zehri, tiryakı
Kim görmüş ney gibi yoldaşı, müştakı

Ney, kanlarla dolu yoldan söz eder
Anlatır Mecnun aşkından öyküler

Bu aklın, akılsızdan başka mahremi yok
Dile, kulaktan başka müşteri yok

Günler, gamımız içinde son buldu
Ve günler, yanlışlarla yoldaş oldu

Günler, geçerse geçsin; dert değil ki
Sen kal ey, temizi yok senin gibi

Balıktan başka herkes, doyar suya
Rıziksızın günü, geç erer akşama

Pişenin hâlini, anlamaz hiç ham
Öyleyse söz, kısa gerek vesselam

* * *

Özgür ol ey oğul, koparıp bağı
Olma artık altın, gümüş tutsağı

[20] Döksen de denizi sen bir testiye
Ne sığacak; bir günlük rızık işte

Muhterislerin göz testisi dolmaz
Sedef, kani olmadıkça inci dolmaz

Elbisesi aşk yüzünden yırtılan
Tamamen arınır; hırstan, kusurdan

Hoş sevdalı aşkımız, şen olasın
Ey tabibi tüm hastalıklarımızın

Sen, ey deva, gurur ve kibrimize
Sen, Eflatun'sun, Calinus'sun bize

Toprak cisim, aşktan çıktı göklere
Dağ, raks ederek devindi çevikçe

Bak, ey âşık, can kesildi aşk Tûr'a
Tûr esridi, kendinden geçti Mûsa

Yârimin dudağıyla birleşseydim
Ney gibi; söylenecekler söyledim

Dildeşinden ayrı düşen her kişi
Dilsiz olur, olsa da yüz ezgisi

Gül gidip iz kalmayınca bahçeden
Duymazsın bülbülden artık serüven

[30] Hepsi maşuk, âşık ise bir perde
Diri maşuk, âşık ise cenaze

Onun aşka rağbeti olmayınca
Kalır kanatsız kuş gibi, vah ona

Nasıl akıl ederim önü, arkayı
Önde, arkada yokken yârin ışığı

Aşk, ister ki bu söz, çıksın açığa
Gammaz olmasın da ne olsun ayna

Bilir misin niçin gammaz değil aynan
Yüzündeki pas silinmemiş de ondan

Padişahın hasta cariyeye âşık oluşu ve onu Sağlığına kavuşturmak için tedbir alışı

Dinleyin a dostlar bu hikâyeyi
Bu aslında hâlimizin özeti

Bundan önce bir zaman, bir şah vardı
Dünyanın da dinin de sultanıydı

Tesadüfen bir gün, şah, bindi ata
Avlanmak için has adamlarıyla

Şah, gördü anayolda bir cariyeye
Cariyeye oldu birden kul köle

Can kuşu, kafeste çırpındı sürekli
Para vererek aldı cariyeyi

[40] Onu alıp muradına erince
Kaza bu ya, hastalandı cariyeye

Birinin eşeği vardı; yoktu palanı
Palan buldu, eşeğini kurt kaptı

Testisi vardı; su bulamıyordu
Testi kırıldı, o bulunca suyu

Şah, sağ soldan tabipleri topladı
Dedi, elinizde ikimizin canı

O, canıma candır; kolay benim canım
Dertli ve yaralıyım, odur dermanım

Derman bulup da canımı sağaltan
Alır benden hazine, inci mercan

Hepsi dedi, bu yola baş koyarız
Bir araya gelir anlayışımız

Her birimiz, bir Mesih'tir âlemde
Elimizde merhem var, her eleme

“Allah dilerse” demediler gururla
Hak, beşer aczini gösterdi onlara

Kasavettir istisnayı⁹ terk etmek
Yoksa arızîdir inşaallah demek

[50] Dilsiz hâlde inşaallah der nicesi
Ruhu istisnanın ruhunun eşi

Tedavi uğruna her yaptıkları
Derdi artırdı, işe yaramadı

Cariye, hastalıktan oldu kıl gibi
Şahın kanlı gözyaşı, ırmak kesildi

Ballı sirke, safraya sebep oldu
Badem yağı, artırdı kuruluşu

Helile, kabız etti tam tersine
Su, nefit gibi yardım etti ateşe

Hekimlerin, cariyeyi tedavideki acizliklerinin Padişahça anlaşılması

Şah, hekimlerin aczini görünce
Yalınayak koşuverdi mescide

⁹ İstisna: İnşallah demek

Girip mescide, yöneldi mihraba
Seccade ıslandı şahın yaşıyla

Daldığı yokluktan kendine gelince
Güzelce başladı Hakk'a övgüye

Dedi, en küçük lütfun dünya mülkü
Ne diyeyim, sen bilirsin içyüzü

Daim sığınaksın hacetimize
Biz, yanlış bir yola yöneldik yine

[60] Fakat dedin ki sırrını bilsem de
Sen, onu yine de aşikâr eyle

Yürekten feryat edip yakarınca
Bağış denizi başladı coşmaya

Ağlar iken dalıp gitti uykuya
Düşte bir ihtiyar göründü ona

Dedi ey şah, müjde, oldu hacetin
Bizdendir, bir yabancı gelirse yarın

Gelen kişi hekimlikte hazıktır
Onu sadık bil ki emin ve sadıktır

Tedavisindeki mutlak sihri gör
Yapısında Hakk'ın kudretini gör

Söylenen an gelip gündüz olunca
Doğan gün yıldızları kavurunca

Şah, eyvanda bekleyip gözetledi
Görmek için düşte gösterileni

Gördü, fazıl ve olgun bir kişiyi
Gölge ortasında bir güneş gibi

Uzaktan geliyordu hilal gibi
Yoktu ve vardı, sanki hayal gibi

[70] Ruhta olan, hayalde yok gibidir
Hayal üzre giden dünyaya bak bir

Barış ve savaşları hayal üzredir
Övünç ve utançları hayalden gelir

Velilere tuzak olan hayaller
Hak bağının güzellerinden akseder

Şahın rüyada gördüğü hayal de
Beliriyordu konuğun yüzünde

Şah, karşıladı hacipler yerine
Kendi gitti, gaybî konuğun önüne

Yüzmeyi öğrenmiş iki denizci
İki can da dikiş yokken dikili

Dedi, o değildi, sendin sevgilim
Dünyada iş işten doğar nitekim

Sen bana Mustafa, ben Ömer gibi
Kuşanırım sana hizmet kemeri

